

L'ESCANYAPOBRES

Descripció de l'Oleguer

s'encauava en les fosquedats del magatzem, no trigava ni un segon a sortir [...] del seu amagatall, dreturer i cautelós, com l'aranya de l'albenc i, per reblar-ho, era

[...] altot i ossut, però magre i cappetit. Com a bon moreu, tenia negres els cabells, sempre arranats, i eren també negres les nines dels seus ulls, fredes i escorcolladores mentre escoltava, guspirejants o dolces quan la seva paraula ho requeria. Gairebé barbamec, tenia, no obstant, gruixudes celles, unides sobre el seu nas llarguet i cantellut. Però el que més caracteritzava aquella figura era la boca, tirada endavant com la del furó, amb els seus llavis tan prims i cenyits a l'os, que no podia badar-los sense fer l'efecte que ensenyava les dents per mossegar. Disposava així mateix en contra d'ell una oposició, evident al primer cop d'ull, entre els seus moviments reposats i el seu temperament nerviós. En veure'l tan esprimatxat i rebegut, hom pressentia l'agilitat traïdora del gat i pensava: «Quan traurà les ungles? Quan em botarà al damunt?» I, no obstant, mai no les treia, mai no es barallava ni s'enardia, ningú no li havia vist perdre aquell pas de gat emperesit ni els seus costums metòdics de sempre.

El notari Xirinac recomana a l'Oleguer que es busqui una esposa estalviadora com la seva, la Tuies.

—Home, jo us proposo un casament de Déu nos do. Busqueu les vostres conveniències: una dona estalviadora és un gran puntal.

—A qui es casa, la bossa se li torna rasa.

—Trieu bé la dona, i encara la tindreu més plena. Ah! Si és del puny estret... cap home l'avança. Mireu, la meva.

I aquí don Magí començà a fer tan gran elogi i relació de les virtuts domèstiques de la Tuies, que no hi havia sinó escoltar. En vint anys no havia espatllat encara una dotzena de camises ni comprat un llençol. Ja no parlem de la roba del damunt.

—Aquesta levita de panyet, aquesta armilla de quadros, aquests pantalons d'esca, es conserven, del nuviatge ençà, per la seva endreça i condícia. A casa no hi ha raspall: els raspalls tot s'ho mengen, Oleguer: uns bons espolsadors, i, per la darrera mà, suc de monyeca, amb un mocador o un tros de panyo. Roba que us traieu, roba al calaix, ben estirada i neta: això cada nit. Que plou o hi ha fang? No eixiu de casa sense una gran necessitat; i, si teniu alfombreta al peu del sofà i vénen visites, enretireu-la. Al llit, coixineres, de pisana amb una tira de tela que es treu cada matí. La taula, de marbre, i damunt dels estalvis ja

podeu posar-hi les cassoles. En fi, no acabaria mai. I per a la pitança? Mai a la plaça cap criada, que totes sisen: sempre la Tuies i sempre tard. Quan ja les revenedores no pensen sinó a tornar descarregades a casa. Però, perquè vegeu fins on arriba la previsió de la Tuies, ¿sabeu com compra els ous? Si van cars, en manleva dues, tres dotzenes, al seu nebot adroguer, i, un cop s'han abaixat, els hi torna. Moltes candeletes fan un ciri pasqual.

Matrimoni de l'Oleguer i la Tuies

Era una matinada d'abril, xamosa i riallera per la blavor del cel, la fortor de roses que duia l'aire, la cantadissa d'ocells que hi havia per arbres i teulades... i, en fi, perquè xamosa i riallera la veien aquells dos éssers que anaven a assolir els delers somniats.

La vila gairebé dormia, encara, quan la beneïda parella ja eixia de l'església. La núvia anava vestida de negre, però amb la perruca un xic més lluent, la mantellina posada amb més pretensions, una mica més encastat al cos el mocador gran, l'esguard més eixorivit, menys arrugat el front, menys caigudes les vermelles galtes i un xic més aprimat el nas, potser xuclant la fragància de l'atmosfera. El nuvi, que semblava fill d'ella, anava, en canvi, com avergonyit, cot el cap, que li cobria un barret fins a les orelles (un barret del difunt), amb una americana ampla i curta (americana del difunt), i una armilla de quadros i un pantalon d'esca (que tot Pratbell coneixia també com a peces de vestir del difunt); closos els llavis d'aquell morret de furó, les mans encreuades al darrera, com si portés grillons.

Sí; era una matinada d'abril, xamosa i riallera per la serenor del cel, la fortor de roses que duia l'aire, la cantadissa dels ocells que hi havia per arbres i teulades... i, en fi, perquè el diable n'havia fet una de les seves.

El poble de Pratbell

Els mercats de Pratbell, d'antiga anomenada, van arribar a llur més gran esplendor pels encontorns de l'any 50 de la passada centúria. Acabava d'estrenar-se el tros de carretera de Madrid a la Granada, que travessa Pratbell; i, essent aquesta vila cap de jornada o de rellevament, en tocà els resultats ben aviat. Els blats de l'Urgell i de l'Aragó hi abocaven a torrentades els carros, i era negoci gras no deixar-los passar endavant, proveït com estava el país de salts d'aigua i bons molins. Així fou que, en un obrir i tancar d'ulls, l'esperit especulador dels de Pratbell comprengué la jugada i plantà arreu tota la vila magatzems de grans, cavant sitges vora mateix dels cups.

L'Oleguer i la gent del poble

El veïnat l'espiava dia i nit, i, per un efecte més sentimental que enraonat, odiava la vida d'aquell home. Ningú no li sabia cap mal pas, llevat de

l'estimbament d'aquell senyor que anava al Remei, del qual sols problemàticament era responsable. Però a les afeccions no els cerqueu raó d'existència: l'un les pegava amb el seu posat de mosca morta; l'altre, amb el seu parlar nyau-nyau; el de més enllà no podia contemplar sense frisança el sistema de vida mesquí i puntual d'aquell home. I, realment, la seva manera de viure era miserable i misteriosa alhora. No tenia ni una mala criada, ni un mosso per a les feines més grolleres de la seva indústria. Ell mateix ajudava a carregar i a descarregar les saques de gra i de farina que entraven al magatzem; ell mateix escombrava amb una mala granera el boll de l'enrajolat, passava la rasa a les mesures, i omplia o buidava els cassals i la sitja. Espitregat i afanyós quan convenia, treballava fins a perdre l'alè; i, si havia d'eixir de casa, tancava la porta i s'enduia la clau a la butxaca.

Tota la seva habitació era l'estreta i fosca rebotiga que hi havia al fons del magatzem, aclarida només per un celobert esquifit i romàtic, ple de trastos vells, olles fumades i una ratera en la qual cada dia acabaven llur existència un parell de rates com a conills. Cada dissabte, a la tarda, omplia de fum aquell celobert. Els veïns esbrinaren que, llavors bullia una calderada de farinetes, que l'endemà les escudellava en set plats de terrissa, i que en consumia un cada vespre.

—Es menja les sopes fredes —deien. I aquest era l'únic sopar de l'Oleguer.

El malnom d'Escanyapobres

Quan l'Oleguer, havent barrat la porta, es ficava magatzem endins a la feble claror d'una candela que duia estenallada entre dos dits, un xicot del carrer cridà pel forat del pany:

—Escanyapobres! —I aquest crit, que retrunyí amb veu aspra i desvergonyida per les tenebroses voltes del magatzem, glaçà les sangs de l'avar.

—Escanyapobres! —Renom que li aplicaren feia un quant temps, que anava popularitzant-se, i que duia en si tots els aires d'una persecució rabiosa, que era un estigma amb què li escopia a la cara tot un poble. Així ho entenia l'Oleguer, i, en pensar-hi ell, que per pròpia voluntat s'apartava sempre de tothom, s'esfereïa.

La passió pels diners

La seva naturalesa era la de l'arrel o del talp: viure en la foscor, créixer en ella, i en ella desplegar la seva força; no eixir mai a fora, ni ésser assenyalat amb el dit, ni ésser l'enveja ni el sac dels cops de ningú. El crit de «Escanyapobres!» era un crit de venjança, l'alerta d'un regiment de foners disposats a apedregar-lo. En aquell moment, dintre la seva casa, el crit prenia ja un to provocador. Es sentí acorralat, i en el seu semblant es llegí tota la sobtada desesperació de la bèstia sorpresa en el cau, la ira salvatge d'aquella naturalesa grossera. La vida

ensopida que tants anys menà dintre la foscor del seu magatzem, l'havia fet tornar esglaiadís com una rata. Del coratjós traginer no en servava sinó la primera investida i la confiança absoluta en tota la naturalesa, exceptuant-ne l'home, que tenia per la pitjor de les feres. Tota la seva vida havia dit de la humanitat que era «una colla de lladres»: cada home era, doncs un lladre de qui calia guardar-se; i, en la confusió d'idees del seu cervell escanyolit per la ignorància, havia cregut sempre honrada tota cobdícia que no anés armada fins a les dents. La usura, que les modernes lleis no persegueixen, tampoc no la condemnava el sentit moral de l'Oleguer. Més aviat la considerava com una caritat molt semblant a la de tirar una corda a qui s'ofega. Si l'auxiliat no se n'aixecava, era que ja abans havia engolit massa aigua. Ell no n'era el responsable, i, en premi d'haver eixit a la platja, es carregava a coll totes les despulles del naufragi, que bé s'ho valien els perills passats